

Tidsrejse på hjul

I 1908 leverede den aalborgensiske vognfabrikant, Peter Petersen, et eksemplar af sin model nr. 6 – en elegant jumbepreæsenteret på en udstilling i Odense året før – til kronprinsesse Alexandrine. Egentlig var jumben ikke tænkt som et kongeligt køretøj – tværtimod opnåede den fra omkring 1900 og helt frem til omkring 1950 snarere status af folkeeje. Men elegant var den – Kronprinsessen faldt altså også for den.

I disse måneder kan jumben opleves på Hjerl Hedes Frilandsmuseums særudstilling om karetmagerfagets tusindår lange historie. Her forbavses man af rekonstruktionerne af to tidlige egerhjul fra omkring Kristi fødsel – det ene med en fælg bøjet i et enkelt stykke træ – og af Langåvognen fra samme periode men i et design og med en teknologi, der for den uindviede synes at høre en helt anden, væsentlig nyere tid til.

Og der er håndværktøjet – ofte fremstillet af karet- eller hjulmageren selv; meterhøje plancher, der beretter både fagets og vognens historie og minutøse tegninger af konstruktioner.

Det ypperligste håndværk

Den teknologiske udvikling foregik ikke helt i samme hast, som vi kender det fra vort århundredes motordrevne biler, men udvikling – det var der. Især anlæg af nye, bedre veje i 1700-årene gjorde det relevant at udvikle rejsevogne med forskellige typer affjedringer og selvbærende karrosserier. Sættes Henry Fifes gallakaret fra 1848 (der vises på udstillingen) og Christian IX' og dronning Louises guldbryllupskaret fra 1892 op imod hinanden, opleves en halv verden til forskel i både forarbejdning, teknologi og kørekomfort. Denne sidste var en fornem gave fra det kø-

Hjerl Hedes Frilandsmuseum beretter gennem ny særudstilling karetmagerfagets historie. Samtidig uddannes den første nye karetmager i næsten 60 år.

benhavnske håndværk til kongeparret i anledning af bryllupsdagen og repræsenterer noget af det ypperligste, dansk håndværk kunne præstere i 1890'ernes København.

Dermed være antydnet, at karetmagerfaget med tiden også fik tætte bånd til billedskæreren, sadelmageren, possemmentmageren, maleren, glarmesteren og atter flere.

Landhåndværkets sag

Hjerl Hedes Frilandsmuseum har gjort det til sin mission at tale landhåndværkets sag – heriblandt de håndværk, der er ved at være fortrængt. Således stod museet bag uddannelsen af en bødker for nogle år tilbage, og tilsvarende er museet i dag uddannelsessted for den aalborgensiske karetmagerlærling, Ole Jespersen. Ole Jespersen bliver den første faglærte karetmager i næsten 60 år, efter at karetmageruddannelsen med tiden gik i et med opretterfaget. Læremestrene har navnlig været to karetmagermestre, John Nielsen fra Roskilde, og Helge Jakobsen, Østbirk. Uddannelsesforløbet blev tilrettelagt med udgangspunkt i de gamle uddannelsesbekendtgørelser, og Ole Jespersen aflægger svendep prøve her sidst på året. Begge mestre er siden afgået ved døden,

men har efterladt sig kosteligt værktøj og tegninger til Ole Jespersen.

Ole Jespersen ville gerne fra starten have været karetmager, men måtte konstatere, at uddannelsen ikke længere fandtes, og at det ikke var muligt at finde en læreplads. Derfor uddannede han sig til møbelmaskinsnedker i stedet. Interessen for de hestetrukne vogne forblev dog intakt, og han afbrød derfor en karriere som værkfører og IT-ansvarlig på en større jysk virksomhed, da han blev tilbudt lærepladsen på Hjerl Hede.

Interessen for hestetrukne køretøjer er i øvrigt i stigning, og dermed er der også behov for folk, der kan faget. Det kan Ole Jespersen bevidne i sin egenskab af redaktør af tidsskriftet "Køresporten" udgivet af Dansk Køre Forbund.

Et spadestik dybere

Mens særudstillingen er koncentreret i Hjerl Hedes nye udstillings- og "velkomst"-center, holder Ole Jespersen til i karetmagerværkstedet i Håndværkergaden. Her trækker han sammen med sine

Dronning Alexandrines jumbe er det væsentligste kapitel i udstillingens fortælling om jumben, der fra 1900 og helt frem til 1950 nærmest blev til en hestetrukken folkevogn. Ovenfor: En Stanley-kombinationshøvl med op til 92 udskiftelige jern – i produktion fra før 1900 og frem til 1963.

Bella Skilte Reklame
KØBENHAVNS SKILTEFABRIK

Print På :
folie / Scotchprint
Labels / Stickers
WindowGraphics
FloorGraphics
LyskasseFolie
Photopaper
Billboards
PVC Banner
Net Banner
Droppaper
Støfbanner
Flag / Balloner

36773040
www.bellaskilttereklame.dk

FOTO: HÅND & VÆRK

Ole Jespersen med et stavtræ udført i aske-træ. Små billeder: Stavtræ med billedskæ-arbejde. Træet er en kopi af det sortlakerede forlæg. Tv: Et nyt egehjul på baggrund af det originale forlæg.

kolleger – trædrejeren, landsbymaleren, smeden, bødkeren og mange flere – hver dag i sommerhalvåret samt de tre sidste weekend'er i december i tidens tøj og demonstrerer og beretter om sit fag for de besøgende. Men værkstederne er ikke som sådan museale – stillestående. Karetmagerværkstedet tager gerne imod opgaver udefra, og alt, hvad der fremstilles, skal bruges til noget.

Ole Jespersen er bevidst om sin rolle som arvtager og formidler og er i øvrigt allerede forfatter til to velillustrerede værker om henholdsvis den nævnte Guldbryllupskaret og om jumbens historie i Danmark.

Hjerl Hedes Frilandsmuseum ligger to en halv times kørsel fra Ebeltoft Færgehavn og kan også besøges på web-adressen www.hjerlhede.dk.

Et stærkt team af specialister

- med indblik i din branche

Kontakt Johan Dahl Jakobsen på tlf.
+45 36 10 37 01 med dine tanker om den
fortsatte udvikling af din virksomhed.

Deloitte.

Revision • Skat • Consulting • Corporate Finance

Weidekampsgade 6
2300 København S Tlf. +45 36 10 20 30
www.deloitte.dk

Medlem af
Deloitte Touche Tohmatsu